

Děkujeme, že si předplácíte Respekt.
Nově vám [nebudeme zobrazovat reklamu](#).

Pohled na Rodinova Myslitele snižuje náboženský zápal. Anebo ne? • Autor: AFP, Profimedia
[Společnost](#) • [Téma](#)

Co vlastně doopravdy víme o lidské mysli

Psychologie se odráží ode dna své nejhlubší krize

[Petr Třešňák](#)

28. 7. 2019 | aktualizace 30. 7. 2019 9:13

Možná jste už někdy slyšeli o tom, že dětem, které mají lepší sebeovládání, se později v životě lépe daří. Že když začnete používat menší talíře, zhubnete. Že chování lidí je snadno manipulovatelné nenápadnými podněty, kterých si ani nevšimnou, anebo že ženy, které právě ovulují, nosí raději sukni než kalhoty a zlepší se jim čich.

Tisíce podobných zjištění z oblasti výzkumné psychologie se v posledním půlstoletí staly oblíbeným námětem rozhovorů nad kávou i vyhledávaným čtením populárně-vědeckých rubrik v médiích. Vyrostly z nich inovativní přístupy ke vzdělávání dětí, nová balení potravin, která měla snížit přísun kalorií, všemožné marketingové strategie na zlákáání zákazníků. Některé zásadně formovaly náš pohled na člověka a společnost, jiné – třeba ty o ovulujících ženách – posilovaly zažitá stereotypy.

V posledních letech se ovšem ukazuje, že jsme jim uvěřili až příliš snadno. Nejen konkrétní objevy zmíněné v úvodu, ale ani stovky či tisíce dalších totiž nejspíš neplatí. Anebo možná i platí, ale způsob, jak byly svými autory zjištěny, sepsány a doručeny publiku, je natolik nedůvěryhodný, že se nedá považovat za důkaz.

Obor zkoumání lidské mysli se během pár let propadl do krize, jaká nemá v současné vědě obdoby. Zatím. Protože se zdá, že v tom psychologie nemusí být sama. Stejně problémy, jaké připravily o důvěryhodnost ji, dřímají pod povrchem mnoha dalších vědních disciplín, třeba ekonomie, neurovědy či biomedicíny.

Příběh téhle krize ovšem nemusí nutně vyvolávat jen pocit, že na světě už se stejně nedá ničemu věřit. Jednak vykazuje jisté kouzlo nechtěného: svým nedůvěryhodným žonglováním s realitou nám totiž sami psychologové prozradili mnoho cenného o lidské povaze i možnostech vylepšení současné vědy. A mladá generace už má také pár nápadů, jak lidskou mysl prozkoumat znovu – a lépe.

Zpátky do budoucnosti

Každá správná pohroma má svůj den D, počátek, kdy se dosud pevná stavba začne nezadržitelně hroutit. V případě psychologie bychom za něj mohli prohlásit březen roku 2011, kdy vyšlo čerstvé vydání časopisu Journal of Personality and Social Psychology. Jeden z nejprestižnějších titulů tohoto oboru, vydávaný Americkou psychologickou asociací, publikuje zprávy o nejnovějších výzkumech a vždy se pyšnil značnou editorskou náročností. Na jeho stránky se kvalifikuje pouze patnáct procent příspěvků, které do redakce dorazí.

Když ale předplatitelé otevřeli zmíněné březnové vydání, řada z nich si prý myslela, že se stala obětí předčasného aprílového žertu. Nestor oboru a profesor Cornellovy univerzity Daryl Bem tu představoval výsledky svého bádání, které potvrdilo jeho dlouhodobé přesvědčení, že lidé dokážou jakýmsi způsobem předvídat budoucnost.

Důkazy mu poskytla série složitých pokusů, v nichž otáčel obvyklou časovou souslednost užívaných experimentálních postupů psychologického výzkumu – nechal například dobrovolníky splnit nějaký úkol a teprve poté s některými z nich daný úkol trénoval. Výsledky zaznamenával do počítače a pomocí komplikovaných statistických metod pak data různě zkoumal a hledal v nich souvislosti, až se z nich vyloupl kýžený výsledek – totiž že naše přítomnost je ovlivněná tím, co teprve zažijeme v budoucnu. Jinými slovy, že čas jakýmsi záhadným způsobem plyne nejen kupředu, ale i nazpátek.

Pokud by se takový objev ukázal být pravdivý, otrásl by základním paradigmatem moderní vědy a Bemovi by pravděpodobně vynesl čestné místo v galerii velikánů vedle Galilea a Einsteina. Kolegové ovšem na zprávu o studii zareagovali s nedůvěrou. Dva z nich se ihned pokusili Bemův výzkum zopakovat, což je ve vědě základní metoda, jak potvrdit pravdivost nových zjištění.

Použili stejné experimenty, ale žádný podobný efekt se nedostavil. Když ovšem dvojice chtěla své zpochybnující závěry publikovat, tentýž časopis, který zveřejnil původní studii, je odmítl – se zdůvodněním, že zveřejňuje pouze novinky, a nikoli jejich replikace.

V komunitě psychologů to začalo vrít. Daryl Bem, který se o nadpřirozené jevy zajímal po celou svou kariéru, stále trval na tom, že konečně objevil důkaz jejich existence, a štouralům poskytl příslušná data z výzkumů ve své laboratoři. Na první pohled v nich všechno sedělo, nezdálo se, že by autor nějak švindloval. Stále bouřlivější spor pak v jednu chvíli rozsoudil nizozemský expert na statistiku Eric-Jan Wagenmakers.

Po detailní analýze Bemovy práce zveřejnil se svým týmem pozoruhodný závěr: uznávaná kapacita oboru došla běžnými výzkumnými postupy k naprosto nesmyslným závěrům. „Naše zjištění naznačují, že ve způsobu, jak výzkumní psychologové designují své studie a jak pracují s výsledky, je něco hluboce špatně,“ shrnul Wagenmakers.

A jak ve své knize *The Seven Deadly Sins of Psychology* (Sedm smrtelných hříchů psychologie) píše britský profesor neurověd Chris Chambers – s těmito slovy vypukla v oboru bouře.

Mládnout s Beatles

Ono „hluboce špatné“ zacházení s výzkumem se pak o pár měsíců později pokusila přiblížit širšímu publiku jiná studie malou legráčkou. Výzkumníci z Pensylvánské univerzity si pozvali do laboratoře skupinu dobrovolníků a pustili jí různé skladby. Zaznamenali také věk posluchačů a spoustu dalších údajů a všechno pak prohnali statistickým softwarem, který se v psychologii běžně používá pro hledání vzájemných souvislostí mezi jednotlivými „proměnnými“. Po chvíli zkoumání jim vyšel pozoruhodný závěr: poslech skladby Beatles *When I'm Sixty Four* snižuje reálný věk posluchačů.

Možná se vám teď trochu motá hlava a divíte se, jak lze k takovým absurditám vůbec dojít. Ostatně sami psychologové potřebovali pár let divokých diskusí, aby si ujasnili, v čem jejich problém vlastně spočívá.

Jeho kořeny vyrůstají z redakční politiky odborných časopisů, jako je výše zmíněný *Journal of Personality and Social Psychology*. Jak se psychologie od šedesátých let 20. století stávala čím dál populárnější, většina vědeckých žurnálů se postupně přizpůsobovala veřejné poptávce a začala dávat přednost poutavým novinkám, které si snadno našly cestu do mainstreamových médií.

Větší šanci na otištění měly výzkumy, které dopadly jednoznačně, pozitivně a popisovaly nějaký snadno sdělitelný efekt typu – muži častěji umírají při fotografování selfie, jak hlásal jeden takový výzkum z minulého týdne. Kdosi spočítal, že v letech 1974–2014 stoupl počet sebechvalných přídavných jmen ve výzkumných zprávách v odborných psychologických časopisech o 900 procent, a slovo „inovativní“ zvýšilo svůj výskyt dokonce o 2400 procent. Nejednoznačné či příliš složité výsledky redakce odmítaly, a pokud chtěl mladý adept udělat ve výzkumu kariéru, musel se téhle objednávkou přizpůsobit. Jak? „Když mučíte čísla dostatečně dlouho, řeknou vám to, co chcete slyšet,“ vysvětluje princip, který se v psychologii prosadil, Chris Chambers. Pro lepší ilustraci, jak takové mučení může vypadat, si vypomůžeme malým (smyšleným) příkladem.

Rybaření v datech

Na začátku má výzkumník hypotézu, kterou by rád prokázal, například že lidé s lehkou nadváhou jsou v manželství šťastnější. Osloví vzorek respondentů obou pohlaví, jimž nechá v laboratoři vyplnit obsáhlé dotazníky a vyptá se na všechno možné. Když pak sebraná data projede příslušným statistickým softwarem, hypotéza se ale nepotvrdí. Výsledek je neslaný nemastný – nic, co by editory časopisu *The Journal of Social Psychology* zvedlo ze židlí.

Zklamáný výzkumník si nicméně všimne, že ve skupině nad čtyřicet let se kýžený efekt projevuje výrazněji. Neodolá pokušení uspět a mladší ročníky ze souboru prostě vyřadí. Znovu zmáčkne enter, statistika teď ukazuje lepší výsledek, ale na přijetí do tisku a jednoznačné titulky to stále nestačí. Pravděpodobnost výskytu efektu nedosahuje požadované míry.

Je to však jen o chlup a příčina je našemu badateli jasná na první pohled. Výsledky kazí muži, jejichž spokojenost s baculatými partnerkami není tak výrazná jako opačným směrem. Navrch si vědec všimne, že rodinné štěstí žen stoupá s rostoucí vzdáleností od hlavního města. Chvilí váhá, ale touha publikovat nakonec vítězí. O jeho studii zatím nikdo zvenčí neví a šéf katedry s tím určitě bude souhlasit – dělají to přece všichni. Výzkumník přepisuje svou úvodní hypotézu a data náhle sedí jako ulitá. „Vesničanky po čtyřicítce jsou na tloušťky,“ hlásají o pár měsíců později titulky v novinách.

Tenhle postup rozhodně není korektní, zdá se však, že v psychologii se postupně stal běžnou součástí výzkumné kultury. Chris Chambers ve své knize píše, že drtivá většina psychologů statistickou akrobacii podstupovala v dobré víře a pod kuratelou starších. Touha přinášet poutavé příběhy nechala vzniknout různým technikám s tajemnými názvy jako „data fishing“ (rybaření v datech), „p-hacking“ (hacknutí křivky pravděpodobnosti) nebo „HARKing“ (nepřiznaná výměna původní hypotézy), o jejichž přijatelnosti se dnes v oboru vášnivě diskutuje.

Vytvářejí totiž jeden problém: spolu s ohýbáním čísel zároveň klesá šance, že kýžená zjištění mají něco společného s realitou. Statisticy spočítali, že běžně používané triky mohou zvýšit pravděpodobnost falešně pozitivních výsledků až na šedesát jedna procent. „Místo aby se chovali jako detektivové, začali psychologové postupně připomínat špatně placené právníky, kteří zkoušejí všechno možné, aby obhájili svou verzi,“ shrnuje Chambers.

Bylo jen otázkou času, kdy tahle bublina praskne.

Stařeckým krokem

Psal se rok 1996 a John Bargh se ve dveřích své laboratoře na Yaleově univerzitě loučil s pokusnými dobrovolníky. Na rozdíl od něj netušili, že výzkum, jehož se právě zúčastnili, ještě nekončí. Naopak, nejdůležitější část teprve začínala.

V předchozích minutách některým účastníkům Bargh a jeho kolegové v rámci fingovaných testů opakovali slova evokující stáří, jako je „Florida“ (oblíbené útočiště amerických penzistů), „šedivý“ nebo „vráska“. Následně pak změřili, jak dlouho bude testovaným trvat cesta ode dveří k východu univerzitní budovy, tedy jestli bude mít tohle „vnuknutí“ tématu stáří nějaký vliv na rychlost jejich chůze. Stopky cvakly, Bargh spočítal výsledky a začal psát zprávu, která měla brzy vejít do dějin psychologie.

Jeho studie, v níž se očekávaný efekt potvrdil (stářím naočkovaní účastníci se šourali pomaleji), se okamžitě stala hitem. Pronikla do předních světových médií, dočkala se dodnes čtyř tisíc citací v odborném tisku a především – odstartovala celou novou vlnu uvažování o lidské psychice. Princip nazývaný „priming“, který Bargh svým výzkumem etabloval, tvrdí, že chování člověka je snadno a docela silně ovlivnitelné stimuly, jež si on sám neuvědomuje. Na úvodní studii navázal sám Bargh a řada jeho kolegů dalšími výzkumy, které tenhle efekt popisovaly v různých variantách – například že fyzický kontakt s bankovkami zvyšuje sobectví, umytí rukou snižuje pocity viny nebo horký šálek kávy v ruce činí člověka vřelejším.

Efekt primingu na přelomu tisíciletí pronikl do marketingových strategií, ale formoval i všeobecný pohled na člověka coby snadno manipulovatelnou bytost. A v tomhle výčtu zásluh nesmí chybět ani ta poslední, byť právě z ní nemá John Bargh žádnou radost – v posledních letech se priming stal symbolem toho, jak moc se psychologie mýlila.

Narůstající pochybnosti o výzkumných metodách vedly zejména mladší odborníky k tomu, že začali práci svých kolegů přezkoumávat, řečeno oborovou hantýrkou – replikovat. Opakovali původní studie korektnějšími metodami a s většími vzorky dobrovolníků. „Florida efekt“, jak se Barghově studii někdy říká, se v několika dalších pokusech nepotvrdil. Dodnes není úplně jasné proč, replikátoři se domnívají, že Barghovi asistenti museli tehdy v devadesátých letech (možná nevědomě) nepřesně měřit čas, aby předpoklad vyšel.

Navzdory protestům zuřících autorů pak postupně v replikacích vyhořely i další primingové studie. „Nějaký takový efekt možná existuje, ale je výrazně slabší, než autoři původních výzkumů tvrdili,“ shrnuje dnes český výzkumník Marek Vranka, který se na některých opakováních podílel.

A tahle „repligate“ brzy dostihla další slavné studie. Vzniklo několik mezinárodních projektů, v nichž se stovky psychologů domluvily a společně zopakovaly desítky známých výzkumů z posledního čtvrtstoletí. Dopadlo to špatně. Z výsledků vyplývá, že možná až polovina všech psychologických výzkumů neplatí, respektive – nedá se zopakováním potvrdit.

Přísnější nároky neustály třeba učebnicové klasiky jako marshmallow test, který tvrdil, že děti, jež snáze odolávají pokušení, mají lepší životní vyhlídky. Zhroutily se vlivné teorie definující pohled na určité vlastnosti, jako je teorie vyčerpání ega, která říkala, že lidská vůle se chová podobně jako sval. O důvěryhodnou pověst přišly celé oblasti zkoumání, například pokusy s batolaty nebo řada studií vlivu menstruačního cyklu na ženskou psychiku (*více v doprovodných rámečcích*).

Někteří odborníci přirovnávají situaci v dnešní psychologii k hororovým zombie filmům a říkají, že jejich obor se stal „hřbitovem nemrtvých teorií“. A Chris Chambers ve své knize nabízí ještě smutnější metaforu: „Pokud budeme takhle pokračovat, psychologie jako uznávaná věda by mohla úplně zmizet. Za nějaké stovky let se na ni možná budeme dívat s podobnou shovívavostí jako dnes na alchymii.“

Otevřená věda

Marek Vranka ovšem nevypadá jako někdo, kdo vsadil svou kariéru na špatného koně. Mladý psycholog z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy je jedním z vědců spojených v mezinárodním projektu Many Labs 2, kteří loni replikovali třicítku psychologických studií. Původní efekt se potvrdil jen u poloviny z nich, podle Vranky to však neznamená žádnou tragédii. „Je to prostě vývoj,“ vysvětluje vědec. „Když se podíváte, jaká medicína se dělala na prestižních univerzitách před sto lety, také to působí směšně. Ale ti lidé dělali to, co ve své době považovali za správné. Podle mě nemá cenu dnešní psychologii nějak stigmatizovat. Zkrátka jsme objevili nějaké problémy a teď už víme, jak věci dělat lépe.“

Český výzkumník není se svým optimismem sám. Krize v oboru obnažila typický mezigenerační konflikt, a zatímco mnozí nestoří dnes zuřivě brání svá stará díla a mluví o „replikační policii“ či „metodologickém džihádu“, reformně naladěná skupina vesměs mladších akademiků mezitím čile pracuje na nápravě.

A ta nemusí být do budoucna až tak těžká. Trochu úsměvnou souvislostí celé téhle aféry totiž je, že psychologové v posledních dekadách podléhali fenoménu, který předtím sami objevili. Říká se mu konfirmační zkreslení a na rozdíl od řady jiných je velmi solidně prokázán. Zjednodušeně řečeno říká, že lidé (vědce nevyjímaje) mají přirozenou a nevyhnutelnou tendenci potvrzovat si to, čemu věří, a ne nestranně hledat objektivní pravdu.

Jak píše ve své knize Chris Chambers, přesně to dělali psychologové za zavřenými dveřmi svých laboratoří. A prevence takového zkreslení je do budoucna jednoduchá – větší transparentnost. Jako houby po dešti se proto v poslední době objevují nové on-line nástroje na principu tzv. otevřené vědy –

výzkumník tu dopředu detailně představí svůj záměr, aby nepodléhal pokušení zpětně něco měnit, a na závěr výzkumu pak zveřejní veškerá nasbíraná data, která může kdokoli jiný zkontrolovat.

Černá ovce současné vědy tak paradoxně ukazuje směr, který by se brzy mohl hodit i dalším oborům. Různé varovné signály totiž naznačují, že časovaná bomba nedůvěryhodnosti tiká i jinde. K pochybným praktikám „rybaření v datech“ se v anonymním průzkumu přiznaly dvě třetiny ekologů a evolučních biologů, replikační projekt v ekonomii nedávno nepotvrdil platnost sedmi z osmnácti studií ze dvou prestižních časopisů a velké pochybnosti panují také ohledně nutriční vědy či výzkumu rakoviny.

V éře všeobecné nedůvěry, kdy mají vědci už tak velký problém přesvědčit část populace o existenci klimatické změny nebo potřebnosti očkování, to zní docela zlověstně. Hlavní tahoun současné reformy psychologie a zakladatel Centra pro otevřenou vědu, jež do oboru přineslo řadu zmíněných inovací, americký psycholog Brian Nosek to však vidí jinak. Když se ho reportér deníku The Washington Post loni po zveřejnění neveselých výsledků jednoho replikačního projektu zeptal, zda taková odhalení ještě víc nezpochybní důvěru veřejnosti ve vědu, zachoval Nosek sebevědomý optimismus.

„Myslím si, že výhody převyšují rizika,“ vysvětloval apoštol lepších výzkumných časů. „Důvod, proč věřit vědě, je totiž ten, že věda nevěří sama sobě. To, že neustále zpochybňujeme naše tvrzení a metody, s jejichž pomocí jsme k nim dospěli, dělá vědu opravdu důvěryhodnou.“

...

Sebekontrola jako sval

Teorie vyčerpání ega, publikovaná v roce 1998, říká, že lidské sebeovládání je omezený zdroj, který se namáháním vyčerpá podobně jako sval. Její hlavní autor Roy Baumeister to demonstroval experimentem, v němž účastníci postupně ztráceli schopnost odmítat nabízenou čokoládu s tím, jak jim ubývala energie při řešení náročného úkolu. Teorie si získala velký vliv a byla aplikována například ve sportu nebo nutričním poradenství. V roce 2016 ovšem dva australští vědci provedli velkou a neúspěšnou replikaci s více než dvěma tisíci účastníky. „Pokud nějaký takový efekt existuje, blíží se nule,“ napsali.

Bůh a Rodin

Bylo to jednoduché, působivé a vyšlo to v Science. Psychologové Will Gervais a Ara Norenzayan v roce 2012 zkoumali, jestli se nějak změní síla náboženského přesvědčení u lidí, kterým ukážou fotografii slavné sochy Augusta Rodina Myslitele. Předpoklad, že budou poté „rozumnější“, se v jejich testu potvrdil a začal žít čilým mediálním životem. Magazín Mother Jones jej například zpracoval do titulku „Proč Obamova zdravotní reforma vyrobí více ateistů“. Následná replikace ovšem závěry nepotvrdila a Will Gervais porážku přijal se ctí: „Přecenili jsme efekt, který byl sotva statisticky signifikantní. Dneska už by taková studie nevyšla.“

Pamatuj na Google

V roce 2011 publikoval magazín Science studii, která se stala okamžitým mediálním hitem. Autoři tvrdili, že lidé si dnes pamatují méně informací než dřív, protože využívají Google jako svou jakousi záložní paměť. Replikace se zrodila vzápětí, žádný takový „Google efekt“ nepotvrdila.

Horká a studená sprcha

Studie Johna Bargha a Idit Shalev z roku 2012 zjistila, že osamělí lidé preferují teplejší koupel než ti, kteří osamělí nejsou. Autoři fenomén zdůvodňovali tím, že sociálně strádající jedinci si horkou vanou nahrazují teplo lidských vztahů. Psycholog Brent Donnellan studii zopakoval o dva roky později v devíti různých experimentech s třicetinasobným počtem účastníků. Efekt se nepotvrdil, autoři ovšem odmítli svou původní studii stáhnout.

Dozorce Zimbardo

Legendární Stanfordský vězeňský experiment psychologa Phillipa Zimbarda nebyl výzkumem v pravém smyslu, spíše jakousi rolou hrou na vězně a bachaře. Do všeobecného povědomí přinesl poznání, že chování člověka zásadně formuje prostředí uzavřeného systému, v němž jedinec s absolutní mocí nad druhými ztrácí lidskost. V posledních letech přibývá kritiky experimentu. Zdá se totiž, že Zimbardo sehrával v celém prostředí významnější roli a „dozorce“ k tvrdosti možná trochu podněcoval. Takže: potenciál člověka stát se krutým bachařem existuje, ale nemusí být tak silný.

Smějte se bez záruky

Klasika z roku 1988. Dvě skupiny účastníků se dívaly na kreslenou grotesku, jedna při tom držela tužku mezi zuby, což tvář nutilo do úsměvu, druhá mezi našpuleny rty. Závěr: nuceně se usmívající diváci hodnotili grotesku jako zábavnější. Z tohoto experimentu povstala myšlenka, že nasadit si úsměv člověku opravdu zvedne náladu. V roce 2016 se do replikace originální studie pustilo sedmnáct psychologických laboratoří, angažovaly téměř dva tisíce účastníků. Původní efekt se nepotvrdil, replikátoři ale říkají, že myšlenku nelze odepsat úplně, spíše je třeba ji důkladněji prozkoumat.

Marshmallow pro dospělé

Experiment týmu Waltera Mischela, který zkoumal, zda se pětileté dítě ponechané samotné v místnosti dokáže ovládnout a nesníst sladký marshmallow, se stále považuje za cenný výzkum. Ukázal mimo jiné, jak fungují úspěšné strategie sebeovládání. Problematické je ovšem jeho pokračování. Dlouhodobým pozorováním testovaných osob autoři dospěli k závěru, že schopnost odkládat potěšení zásadně předurčuje životní úspěchy člověka v budoucnu. Tenhle poznatek ve Spojených státech zrodil vzdělávací strategie založené na posilování sebeovládání. Novější replikace ovšem efekt nepotvrdily. Pravděpodobně byl způsoben tím, že pokusu se účastnily výhradně děti zaměstnanců univerzity, tedy bílá střední třída. Při započtení dalších vlivů, jako je sociální a rodinné prostředí dítěte, význam schopnosti odkládat potěšení pro budoucnost mizí.

Krásná červená data

Krise dolehla i na Francii. Mediální hvězda místní psychologie Nicolas Guéguen, který si zajišťoval pozornost jiskřivými výzkumy z oblasti mužsko-ženských vztahů, čelí vážnému obvinění. Od roku 2015 dva kolegové přezkoumávají data jeho výzkumů a shledávají je až příliš „dokonalými“ na to, aby mohla odrážet skutečné chování účastníků. Zdá se pravděpodobné, že vědec si je upravil nebo rovnou vymyslel. Zatím to nevíme jistě, je ale možné, že vzrušující poznání jako „muži dávají na ženách přednost červené barvě“ nebo „muži shledávají podpatky na ženách opravdu sexy“, případně „lidé jsou ochotni pomáhat více ženám s rozpuštěnými vlasy než s copem“ zřejmě neplatí.

Stát jako šéf

Na základě jediné studie s pouhými 42 účastníky napsala psycholožka Amy Cuddy mezinárodní bestseller, dostala pozvání na TED Talk, jehož záznam vidělo šestnáct milionů lidí, a ovlivnila řadu seberozvojových programů. Princip je jednoduchý: pokud budete před důležitým jednáním, pohovorem nebo vystoupením chvíli sebevědomě stát s rukama v bok, případně sedět jako šéf s nohama na stole, zvýšíte své šance na úspěch. Podle replikací to ovšem nefunguje. Od studie se už distancovala její spoluautorka, sama Cuddy ji zatím hájí, ostatně postavila si na ní slušné živobytí.

Wansinkovy chuťovky

Přesně před měsícem rezignoval na svou funkci šéfa laboratoře Cornelloy univerzity Brian Wansink. Od devadesátých let se stal světově nejznámějším výzkumníkem v oblasti psychologie stravování a autorem několika notoricky známých výzkumů. Například toho, v němž účastníci jedli polévku z bezedného talíře doplňovaného tajně hadičkou zespu a vykazovali silnou tendenci k přejídání. Wansink je též autorem teze, že z menšího nádobí lidé méně jedí. Využívá se v programech boje proti obezitě a přiměla výrobce potravin k zavedení menších balení.

V posledních letech ale čím dál víc vědců zpochybňuje Wansinkovy výzkumné metody. Data z jeho studií působí nedůvěryhodně. Vědec obvinění odmítá, pod tlakem však z univerzity odešel. Pět jeho výzkumů už bylo staženo z oficiálních databází, dalších padesát se přezkoumává.

Špatné počty

V roce 2007 vzrušila svět studie demonstrující, že lidé dokážou snáze řešit obtížné matematické příklady, pokud jsou napsané mlhavým, špatně čitelným písmem. Naděje pro miliardy pozemšťanů zápasících s matematikou se bohužel ukázaly být plané. Šestnáct replikací, které postupně proběhly, zjistilo, že princip zřejmě neplatí. Naopak se zdá, že počítání nečitelných úloh trvá déle – což zní docela logicky.

[Psychologie](#)

Jako předplatitel/ka můžete **odemknout 2 články** každý měsíc. Vygenerujeme vám unikátní odkaz, který můžete poslat či nasdílet svým přátelům. Ti pak budou mít přístup k celému textu, i když nejsou předplatitelé.

[Odemknout pro přátele \(zbývá článků: 2\)](#)

Petr Třešňák

redaktor

[Odebírat nové články e-mailem](#) [Zrušit odběr nových článků](#)

Přečtěte si více článků od tohoto autora/autorky. **Od roku 1995 jich napsal/a 1509**

[Dobro v plenkách](#)

23. 2. 2020

[Svobodná vůle souvisí s dýcháním](#)

16. 2. 2020

[Předvídají zvířata zemětřesení?](#)

8. 2. 2020

[Všechny články autora](#)